

Varstvo okolja se začne v oddelku računovodstva

Environmental protection starts in the accounting department

Prepoznavanje in zajemanje okoljskih stroškov postaja vse bolj pomembno in zanimivo za podjetja ne le z vidika zmanjšane vpliva na okolje, pač pa predvsem zaradi zmanjševanja stroškov. Ker vsaka sprememba v proizvodnji ali načinu dela zahteva investicijo, bodisi v obliki finančnih sredstev, časa ali kadrov, je pomembno, da podjetje pred odločitvijo za poseg razpolaga s kvalitetnimi podatki tako o količinah porabljene vode, nastalih odpadkih ali izpušnih v zrak, kakor tudi o stroških, ki so povezani s čiščenjem odpadnih voda, odvozu in oskrbi odpadkov ali meritev izpušnih v zrak. Ker zakonodaja ne predpisuje metodologije zajemanja teh podatkov, imajo podjetja možnost nakupa računalniških aplikacij ali pa razvoj svojega sistema zajemanja, hranjenja in interpretiranja zbranih podatkov. To pa zahteva sodelovanje vodstva podjetja, oddelka ali osebe za varstvo okolja ter oddelka računovodstva in knjigovodstva.

Identifying and annotating of environmental expenses is becoming more and more important and interesting for companies, not only because of the protection of the environment, but also because of the reduction of expenses. Since every change in the production line or in the way of operation requires an investment in the form of funding, time or employees, it is important that the company, prior to the investment, has quality data on the amounts of water used, quantity of waste, outlets into air, as well as on the cost of water treatment, landfilling, outlet monitoring. Since the legislation does not prescribe a methodology for annotating such data, the companies can buy computer software or develop their own systems for recording and interpreting the collected data. This requires cooperation of the company's management or employee responsible for environmental protection with the accounting and bookkeeping departments.

Ključne besede:

okolje, okoljski stroški, ekološko računovodstvo

Keywords:

environment, environmental expenses, ecologic accounting

Uvod

Okolje opravlja nekaj ključnih ekonomskih funkcij, kot je zagotavljanje naravnih virov za proizvodnjo, odtoke za odpadke in druge emisije ter možnosti za sprostitev in višjo kvaliteto življenja. Vprašanje pa je, ali lahko narava na dolgi rok vzdrži pritiske ekonomskega razvoja ob zavedanju, da so viri omejeni. Zaradi tega ter tudi zaradi preprostega ekonomskega izračuna poslovanja podjetja je smiselno razmisliti o zmanjševanju stroškov, ki jih ima podjetje zaradi negativnega vpliva na okolje. Podatke o njih je možno dobiti v oddelku računovodstva, ali ne?!

Prave in pravočasne informacije

Dejstvo je, da so prave in pravočasne informacije, na podlagi katerih lahko sprejmemo dobre odločitve, pomembne. Podjetja so v poplavi podatkov velikokrat v zadregi, kateri podatki predstavljajo zanje tudi prave informacije.

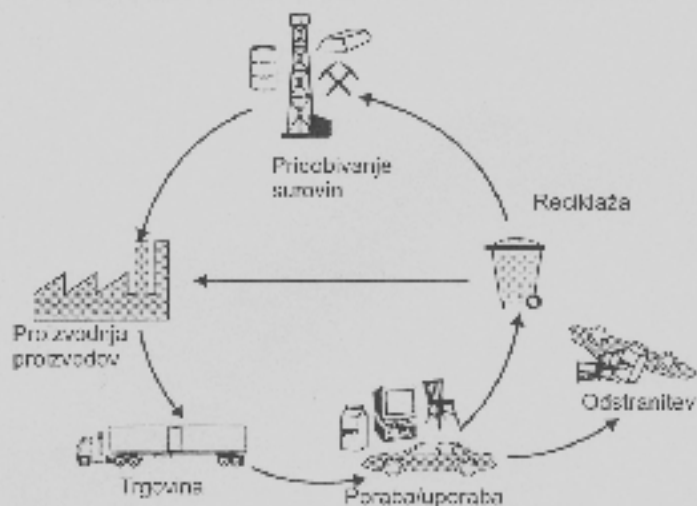
V večini primerov vodstvo podjetja brez težav postreže s podatki o stroških dela, materiala in surovin, zavarovanj in podobnem. Ko pa preidemo na področje varstva okolja, je razpoložljivost podatkov o tem, koliko vode porabi določen del proizvodnje ali koliko energije porabi podjetje za razsvetljavo poslovnih prostorov, skopa in omejena. Velikokrat podatki o porabi in stroških sicer obstajajo, vendar niso zbrani na enem mestu. Podjetja, ki posedujejo ISO14001, so morala prepoznati okoljske vplive podjetja in so bila pri tem nemalokrat presenečena, da predstavljajo stroški ogrevanja znaten delež stroškov podjetja ter da podjetje porabi pretirane količine vode ...nekaj mora biti narobe. Torej imajo podjetja na podlagi začetnega okoljskega pregleda v roki prave informacije, na podlagi katerih lahko sprejmejo odločitve za spremembe poslovanja in morebitne večje investicije.

Spremljanje podatkov o okoljskih stroških

Stroški so cenovno izraženi potroški proizvodnih virov. Ko govorimo o okoljskih stroških, so proizvodni viri vsi mediji okolja (surovine, energenti, voda,

zrak ...). Okoljski stroški nastajajo v vsakem podjetju, v vsakem poslovnem procesu in kot posledica izdelave vsakega izdelka. Za prepoznavanje okoljskih stroškov je torej potrebno upoštevati celoten življenjski cikel proizvoda (glej sliko 1).

OKOLJSKI ŽIVLJENJSKI CIKEL PROIZVODA

Slika 1: Okoljski življenjski cikel proizvoda
Vir: Geissler, povz. po Pregrad in Musil 2000, 199.

Za ohranjanje kakovosti okolja je potrebno ločiti naslednje kategorije stroškov (Vuk, povzeto po Miklavič 2003, 32):

- stroški kontrole in preprečevanja obremenjevanja okolja,
- neposredno izmerljivi ekonomski stroški škode kot posledica obremenjevanja okolja,
- neposredni stroški, katerih cene ni mogoče izmeriti v denarju,
- neizmerljivi stroški, kot je cena trpljenja zaradi obremenjevanja okolja in
- drugi neizmerljivi posredni stroški.

Kategorije stroškov, ki jih lahko upoštevamo pri zajemu podatkov, so lahko (Mihelčič, povzeto po Miklavič 2003, 32): stroški okolju prijaznega materiala, embalaže; stroški storitev ravnanja z okoljem; najemnine naprav za varovanje okolja; stroški storitev v zvezi z vzdrževanjem sredstev za varovanje okolja; zavarovanje tveganj onesnaževanja; stroški zagotavljanja skladnosti z zakonodajo; stroški neučinkovite rabe energije, naravnih virov in materiala; stroški sanacije okolja; stroški odstranjevanja odpadkov; stroški odlaganja odpadkov; stroški izobraževanja za ravnanje z okoljem; stroški dela zaposlenih v oddelku za okolje; izdatki za varstvo okolja; rezervacije za stroške obnavljanja naravnih bogastev; stroški svetovanja na področju okolja; denarne kazni za kršenje zakonskih predpisov na področju varovanja okolja; odškodnine za škode na okolju.

Okoljske stroške zajemamo in vodimo ločeno s pomočjo ekološkega knjigovodstva.

Oblikovanje sistema za zajem podatkov o okoljskih stroških

V Sloveniji ne poznamo zakonsko določene in standardizirane oblike za zajem okoljskih stroškov, tako kot poznamo finančne izkaze, kot sta bilanca stanja in bilanca uspeha podjetja. Vodenje ekološkega knjigovodstva je predvideval star Zakon o varstvu okolja, vendar izvedbeni akt, ki bi določal metodologijo ekološkega knjigovodstva, ni bil sprejet. Novi Zakon o varstvu okolja (Ur. list RS, št. 22/04) tega eksplicitno ne predvideva (le znotraj sistema EMAS).

V »klasični« bilanci stanja in bilanci uspeha so okoljski stroški vsekakor zajeti, vendar skriti in nam kot takšni ne koristijo pri sprejemanju odločitev za uvajanje aktivnosti obvladovanja in zmanjševanja le-teh. Ne glede na odsotnost predpisov lahko podjetje kupi že izdelano računalniško aplikacijo ali pa si samo oblikuje sistem, s pomočjo katerega bo zajemalo, spremljalo in interpretiralo podatke o tistih okoljskih stroških, ki so za podjetje zanimivi, obvladljivi ter na zmanjševanje katerih lahko vpliva. To pa zahteva sodelovanje vodstva podjetja, oddelka ali osebe za varstvo okolja in oddelka računovodstva ter knjigovodstva.

Predpogoj za vzpostavitev učinkovitega in predvsem uporabnega sistema je začetni pregled stroškov in prihodkov, ki nastajajo v podjetju zaradi negativnega in tudi pozitivnega vpliva na okolje. Podjetje, ki uporablja sistem za zajem okoljskih stroškov, lahko konec leta pripravi bilanco stanja (glej tabelo 1) in bilanco uspeha za področje okolja (glej tabelo 2), na podlagi katerih sprejme odločitve o prihodnjih investicijah v varstvo okolja.

<p>Aktiva: sredstva</p> <p>1. Stalna sredstva za ekološke potrebe</p> <p>1.1 Neopredmetena sredstva: materialne pravice, ustanovna vlaganja, patenti, stroški izobraževanja in drugo</p> <p>1.2 Opredmetena sredstva: naravno bogastvo, delovna sredstva</p> <p>1.3 Dolgoročne finančne naložbe: dolgoročna vlaganja in posojila</p> <p>2. Gibljiva sredstva za ekološke potrebe</p> <p>2.1 Zaloge: material, nedokončana proizvodnja, gotovi izdelki in blago na zalogi</p> <p>2.2 Terjatve iz poslovnih razmerij: predplačila, terjatve do kupcev</p> <p>2.3 Terjatve iz kratkoročnih finančnih naložb: dana kratkoročna posojila in podobno</p> <p>2.4 Druge kratkoročne terjatve: terjatve do zaposlenih in podobnih</p> <p>2.5 Aktivne časovne razmejitve</p>	<p>Pasiva: obveznosti do virov</p> <p>1. Kapital za ekološke potrebe</p> <p>1.1 Osnovni kapital</p> <p>1.2 Rezerve</p> <p>1.3 Dobiček iz varovanja okolja</p> <p>1.4 Izguba iz varovanja okolja</p> <p>2. Dolgoročne rezervacije</p> <p>2.1 Rezervacije za ekološke potrebe</p> <p>3. Dolgoročne obveznosti</p> <p>3.1 Financiranje ekoloških potreb</p> <p>4. Kratkoročne obveznosti</p> <p>4.1 Financiranje ekoloških potreb, kratkoročne obveznosti iz poslovanja, kratkoročne finančne obveznosti, druge finančne obveznosti</p> <p>5. Pasivne časovne razmejitve</p> <p>5.1 Razmejitve za ekološke potrebe</p>
---	---

Tabela 1: Primer bilance stanja v ekološkem knjigovodstvu Vir: Miklavič, 2003.

<p>Prihodki</p> <p>Prihodki iz redne poslovne dejavnosti, povezani z varstvom okolja</p> <p>Prihodki iz namenskih sredstev</p> <p>Prihodki iz naslova aktiviranja lastnih učinkov, namenjenih varstvu okolja</p> <p>Prihodki iz naslova zaračunavanja ekoloških učinkov kupcem</p>
<p>Odhodki</p> <p>Stroški ekološke dejavnosti</p> <p>Odhodki financiranja iz naslova ekoloških naložb</p> <p>Drugi odhodki ekološke dejavnosti</p>
<p>Dobiček ali izguba iz ekološke dejavnosti</p>

Tabela 2: Primer izkaza uspeha v ekološkem knjigovodstvu . Vir: Miklavič, 2003.

Zaključek

Na podlagi zbranih podatkov o okoljskih kategorijah podjetje pridobi dobre podatke o vplivu na okolje, tako o količinah odpadkov, odpadne vode in porabljene energije kakor tudi o stroških, ki jih ima podjetje v povezavi z njimi. Na podlagi teh podatkov se lahko vodstvo podjetja odloči za sistem zajemanja ter spremljanja samo tistih kategorij, ki so za podjetje zanimivi ter lahko nanje vpliva. Prav tako lahko na podlagi zbranih podatkov sprejema boljše odločitve glede sprememb v poslovanju in investicijah v poslovni proces, zato lahko trdimo, da se varstvo okolja začne v oddelku računovodstva.

Seznam virov:

1. Miklavič, Jasna. 2003. Računovodske informacije za spremljanje vplivov delovanja podjetja na naravno okolje. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
2. Pregrad, Boris in Vojko Musil. 2000. PROIZVODI-tehnologija, kakovost in varstvo okolja. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
3. Uradni list RS, 22/04. Zakon o varstvu okolja.